

5. Федака П. Красною народної культури Закарпаття захоплюється увесь світ. URL: <https://zakarpattia.net.ua/News/10175-Krasoiu-narodnoi-kultury-Zakarpattia-zakhopliuietsia-uves-svit>.

6. Ходанич П. М., Ходанич М. П. Дерев'яна пластика Закарпаття: монографія / Петро Ходанич, Михайло Ходанич. Ужгород: ТІМРАНИ, 2020. 240с.

УДК 21.161.2 (1-0 /-9):[124.5+ 338.246.8](047)

Людмила САЄНКО

кандидат історичних наук,

завідувач науково-педагогічної бібліотеки

КЗВО "Одеська академія неперервної освіти

Одеської обласної Ради"

ORCID: [0009-0007-7309-7367](https://orcid.org/0009-0007-7309-7367)

АКСІОЛОГІЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ (2022-2026) ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІСЛЯВОЄННОЇ ОСВІТНЬОЇ ВІДБУДОВИ

Сучасна українська література, присвячена тематиці війни, являє собою багатовимірний і глибокий погляд на досвід, який переживає наша нація в цей непростий час. Вона є важливим свідченням і відображенням історичних подій, формуючи своєрідний літопис боротьби за свободу. Військова література, створена під час повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну у 2022 році, набуває фундаментального значення у процесі післявоєнної відбудови суспільства. Протягом століть історичні події тією чи іншою мірою впливали на розвиток літератури, і цю тенденцію добре видно й сьогодні. Сучасний український читач може спостерігати, як події, що відбуваються зараз в Україні, формують нові напрями у мистецтві слова.

Аксіологія – це вчення про цінності, а в літературознавстві — аналіз системи цінностей, що реалізуються в художньому тексті. У військовій літературі аксіологія виявляється через ціннісні орієнтири: людське життя та достоїнство, справедливість, патріотизм, відповідальність, співпраця, віра у свободу і державу. Головними стають патріотичні та гуманістичні цінності, які наголошують на важливості людяності та значущості життя понад абстрактні ідеали війни. У цей час автори все частіше ставлять у центр своїх творів особистість і людське буття, відсуваючи на задній план романтизовані чи надто концептуалізовані військові мотиви. Цей зсув сигналізує про велике значення захисту гуманістичних принципів навіть у суворих умовах війни.

У сучасних реаліях, коли світ охоплює глобальна криза, зокрема війна в Україні, руйнуються не лише фізичні кордони, але й психологічні бар'єри. У цьому контексті освіта відіграє роль своєрідного щита для людської свідомості. Література, будучи центральним елементом гуманітарної освіти, стає потужним інструментом формування світоглядних орієнтирів. Вона не лише передає знання, а й розвиває емпатію, критичне мислення і стійкість. У реаліях війни в Україні, що триває з 2022 року і впливає на світ через масову міграцію, інформаційні виклики та моральні дилеми, література допомагає здобувачам освіти осмислити хаос сучасності, перетворюючи біль на нову смислову цінність.

Війна стала джерелом для цілої низки творів, присвячених військовій тематиці, особливо написаних безпосередніми учасниками бойових дій. Аналізуючи літературні здобутки цього періоду, варто зазначити, що війна – це не лише біль, руйнування, жах і смерть, але й потужний поштовх для розвитку літератури [1, с. 277].

Національна література справді набуває свого найвищого значення тоді, коли у вирішальні моменти народного спротиву поруч із нацією стоять її письменники, додаючи сили духу своєю творчістю і словом.

Творити в умовах війни означає зберігати пам'ять через мистецтво, знаходити форму для вираження суспільної травми та спільної надії. Для письменника творити літературу війни – це якоюсь мірою зцілюватися зсередини і допомагати своїм читачам долати колективну травму, бо «мусимо говорити, щоб знати правду і щоб ніхто не мав спокуси нічого приховати. Говорити, щоб не дати шансів брехні й пропаганді. Говорити, щоб не забути. Зрештою, щоб могли далі жити; щоб травми, яких ми досвідчили, не знищили нас зсередини» [2, с. 55].

Сучасна аксіологія військової літератури демонструє зміну акцентів, ставлячи наголос не лише на «героїчній» смерті, а й на усвідомленні важливості збереження людського життя. Вона сприяє підвищенню цінності людської гідності та права на виживання, відкрито артикулює аспекти травми, болю і страждань, виходячи за межі традиційного оспівування патріотичної радості. У результаті формується нова аксіологічна парадигма, яку характеризує перенесення фокусу з милітаристської естетики на гуманістичний патріотизм та відповідальну громадянську позицію.

Історія літератури знає чимало прикладів письменників, які безпосередньо пережили військові конфлікти й у своїх творах увічнили ці трагічні події, впливаючи на свідомість та формування цінностей цілих поколінь. Ернест Гемінгвей, Курт Воннегут, Джордж Орвелл, Джером Девід Селінджер, Антуан де Сент-Екзюпері усі ці митці долучалися до участі у військових діях і передавали через художнє слово власний травматичний досвід війни.

Сучасні українські письменники, які водночас служать у лавах Збройних сил, продовжують традицію створення літературних творів, доповнюючи світовий культурний контекст автентичним голосом, що виражає унікальні перспективи та досвід. Їхні твори, представлені в різних жанрах – щоденники, поетичні збірки, есеї, романи та мемуари – не лише документують травматичні події війни, але й відіграють важливу роль у культурній реконструкції, зміцненні національної ідентичності та сприяють налагодженню міжкультурного діалогу.

На глобальній арені ці роботи стають частиною світової культури, впливаючи на мистецтво, освітні ініціативи та суспільні дискусії. Серед таких авторів важливе місце займають Іларіон Павлюк, відомий своїми бестселерами «Я бачу, вас цікавить п'ятьма», «Білий попіл», «Танець недоумка»; Артур Дронь, автор поетичних книг «Гуртожиток №6», «Тут були ми» і один з авторів антологій «Поміж сирен: нові вірші війни» та «Мое тихе Різдво»; Олександр Михед, письменник, культуролог, культурний менеджер і ведучий подкасту «Станція 451», лектор освітніх проєктів та програм Києво-Могилянської бізнес-школи. Член українського ПЕН, автор статей, колонок і досліджень про культуру, мистецтво і літературу в українських і закордонних ЗМІ, автор книг, серед яких «Позивний для Йова. Хроніки вторгнення», «Котик, Півник, Шафка», «Я змішаю твою кров із вугіллям. Зрозуміти український Схід»; Валерій Пузік, письменник, художник, режисер і журналіст, автор книг «Бездомні пси», «Моноліт», «Я бачив його живим, мертвим і знову живим», «Шахта. Ранкове зведення», «З любов'ю – тато!»; Богдан Коломійчук, письменник-белетрист, автор історико-авантюричних та детективних романів: «Таємниця Єви», «В'язниця душ», «Небо над Віднем», «Моцарт із Лемберга», «Готель Велика Пруссія», «Експрес до Галіції», «300 миль на схід»; Павло Вишебаба, письменник, музикант, екоактивіст, учасник Революції Гідності, автор поетичної збірки «Тільки не пиши мені про війну»; Станіслав Асєєв, письменник, журналіст і правозахисник, член Українського ПЕН-клубу, автор книг «"Світлий Шлях": історія одного концтабору» та «Шелест бамбукового гаю»; Дмитро Лазуткін, український поет, журналіст, телеведучий. Автор низки поетичних збірок, серед яких «Дахи», «Солодощі для плазунів», «Набиті травою священні корови», «Бензин», «Добрі пісні про поганих дівчат» та ін.; Артем Чех, український письменник, автор 12 прозових та нон-фікшн книжок. Головний редактор проєктів «94 дні. Євромайдан очима ТСН» та «Війна очима ТСН»; Олена Герасим'юк, українська письменниця, громадська діячка, волонтерка, авторка книжок «Глухота», «Розстрільний Календар», «Тюремна Пісня»; Артем Чапай, письменник, перекладач, репортер і мандрівник. Автор книг «Подорож із Мамайотою в пошуках України», «Червона зона», «Понаїхали», «The Ukraine»; Олександр Лисак, письменник, автор збірок «Творю свій день», «Синдром фантомного болю» та «Шрамована пам'ять» та

ін. Автори не лише виражають особисті переживання, а й формують нову хвилю української літератури, яка резонує далеко за межами країни [2].

Література в освіті – це не просто елемент навчання, а невід’ємний засіб формування стійкого світогляду, здатного протистояти кризовим викликам. Освіта, в якій література займає ключову позицію, допомагає перетворювати жертв кризових обставин на активних творців майбутнього. Таким чином, література стає важливим інструментом для формування світогляду в умовах глобальних потрясінь.

Найціннішими, хоч і не завжди найдосконалішими з художнього погляду, творами сучасної української літератури про війну є тексти, написані Захисниками та Захисницями України. У післявоєнний час військова література має потенціал стати джерелом мудрості, а не лише носієм важких спогадів. У перспективі ці тексти мають потенціал залишитися частиною класичної літературної спадщини України, а також слугувати основою для майбутніх художніх інтерпретацій. Особливо важливим є те, що вони передають «живий» образ сучасного українського Героя – без надмірного пафосу, натомість з правдивістю й щирістю. У їхніх рядках часто відчувається самоіронія, наприклад: герої не скаржаться, не падають духом, не виглядають втомленими й завжди готові до викликів [4, с. 9].

У післявоєнний період аксіологічні ідеї, закладені у військовій літературі, можуть слугувати основою для навчальних модулів із громадянської освіти, історії та літератури. Аналіз таких текстів у школах і закладах вищої освіти сприятиме формуванню у здобувачів освіти учнів ключових ціннісних орієнтирів. Зокрема, це допоможе: навчитися розмежовувати феномени агресії, колоніального імперіалізму і самозахисту як різні форми ціннісних проявів, глибше усвідомлювати значення свободи, демократії та прав людини, розвивати емпатію до військових, цивільних осіб, вимушено переміщених людей і тих, хто зазнав психічних травм. Аналіз таких текстів у школах і вишах сприяє тому, щоб учні: навчалися розрізняти агресію, колоніальний імперіалізм та самозахист як різні ціннісні конфігурації, розуміли вартість свободи, демократії, прав людини, розвивали емпатію до військових, цивільних, переміщених, психічно травмованих. Таке використання сприяє запобіганню вторинній травматизації та стигматизації ветеранів. Завдяки цьому вони відчувають, що їхній досвід не забутий, а навпаки – визнається як невід’ємна і вагома частина національної історії.

Отже, важливу роль у цьому процесі відіграють військові-письменники та ветерани, твори яких увійшли до міжнародних каталогів і стали частиною культурно-освітнього дискурсу. Війна в сучасному українському літературному мистецтві виступає як складне й багатогранне явище, яке потребує не лише документування, але й глибокого аналізу та осмислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рябченко М. Жанрова різноманітність воєнної прози в сучасній українській літературі. *Najnowsza słowiańska literatura i kultura popularna. Figury swojskości i obcości współczesnego świata w literaturze i kulturze popularnej krajów słowiańskich*. 2019. С. 277–289.
2. Це війна. Українські письменники і письменниці про те, як пережити катастрофу / Упоряд. Ю. Бентя, О. Коцюба, Н. Федущак. Світлина А. Льченко. Київ : Критика, 2024. 208 с.
3. Війна Росії проти України. Письменники, які нас захищають. *Видавництво Старого Лева* : вебсайт. URL: <https://starylev.com.ua/blogs/viyna-rosiyi-protu-ukrayiny-pysmennyku-yaki-nas-zaxyshhayut>.
4. Дронь А. Тут були ми : поезія. Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. С. 9.

УДК 7.05:004.946:659.1

Анна СЕЛЕЗНЬОВА,
кандидат технічних наук, доцент,
Хмельницький національний університет
ORCID ID:0000-0002-8238-5340
Дарина НЕСТЕРУК,
здобувачка вищої освіти,
Хмельницький національний університет

ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ ВІРТУАЛЬНИХ ІНФЛЮЕНСЕРІВ З АУДИТОРІЄЮ МЕТАВСЕСВІТІВ

Стрімка цифрова трансформація модної індустрії зумовила появу принципово нових форм комунікації, де межа між фізичною реальністю та віртуальним простором стає дедалі прозорішою. Одним із найбільш динамічних інструментів цієї трансформації є віртуальні інфлюенсери – CGI-персонажі, що інтегрують естетику високої моди у цифрові екосистеми. На відміну від традиційного маркетингу, просування цифрової моди у метавсесвітах базується не лише на візуальній демонстрації продукту, а й на складних механізмах взаємодії між штучним інтелектом та людиною (НСІ – Human-Computer Interaction).

Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю аналізу нових стратегій залучення аудиторії, де віртуальний амбасадор виступає не просто статичною моделлю, а активним суб'єктом соціальної взаємодії. Використання моделі **Avatar-as-a-Service (AaaS)** дозволяє брендам персоналізувати споживчий досвід та формувати нові ринки збуту всередині метавсесвітів, що